

KM 16/00 Endringer i regler om nominasjon og utnevning av biskop - VEDTAK

Kirkerådet har i brev av 29.08.00 fått oversendt justert utkast til regelverk om nominasjon m.v. ved utnevning av biskop for Kirkemøtebehandling. Etter en interpellasjon var det i Stortinget 19.januar 1999 en debatt om prosedyrene ved nominasjon ved utnevning av biskop. Daværende statsråd Lilletun varslet under Stortingets forhandlinger at det ville bli vurdert endringer i regelverk om dette. Forslag om dette ble sendt på høring i brev av 5.mars 1999, og i brev av 12.mai 1999 ble de innkomne høringsuttalelser oversendt Kirkerådet til orientering. Kirkerådet behandlet saken i sitt møte 16-19.09.99. Departementet har på bakgrunn av høringsuttalelsene foretatt en justering av utkastet til nye regler om nominasjon ved utnevning av biskop og har oversendt det til Kirkemøtet for behandling.

Kirkemøtekomiteens merknader:

Utnevning av biskoper i Den norske kirke er en viktig sak for kirken. Biskopene er kirkens øverste geistlige ledere, har sete i Kirkemøtet og har, innenfor sitt bispedømme, tilsyn både med tilsatte og menigheter slik det framkommer i Tjenesteordning for biskoper: 'Biskopen skal gjennom forkynnelse og sakramentsforvaltning ta vare på den apostoliske lære etter Guds ord og vår kirkes bekjennelse, fremme og bevare enheten i Guds kirke og rettlede og oppmuntre bispedømmets menigheter, kirkelige tilsatte og øvrige medarbeidere.' (§1)

En biskop har også en viktig funksjon i samfunnet for øvrig. Dette vises bl.a. ved en rekke mediaoppslag i forbindelse med nominasjon og utnevning av biskoper samt den interesse mange har for biskopenes syn og meninger i en rekke saker.

I komiteen er det ulike oppfatninger av nåværende kirkeordning. Komiteen mener imidlertid at spørsmålet om hvilket organ som skal utnevne biskoper må utstå til kirke/stat-utvalget har avgitt sin innstilling. For komiteen er det likevel viktig å understreke at Den norske kirke som trossamfunn, selv må ha rett til å utnevne sine øverste ledere. Kongen i statsråd er etter vår kirkeordning et kirkelig organ. Komiteen mener imidlertid at det organ som utnevner biskoper bør ha sin basis i kirkelige valg.

Behov for endring av regler

Under Kirkemøtets behandling av saken i 1996 gav komiteen bl.a uttrykk for at 'det er en rekke forhold vedrørende nominasjon av biskop som trenger nærmere gjennomtenkning' og 'understreker betydningen av at departementet gjør ordningen til gjenstand for en ny gjennomtenkning'. Videre uttaler komiteen at 'det foreliggende utkast ikke i tilstrekkelig grad har tatt hensyn til de reformer som er skjedd i kirken'. Dette var i tråd med flere av høringssvarene den gang.

Dette er ikke fulgt opp av departementet. En har i stedet valgt å fremme et forslag hvor det kun foretas mindre endringer i regelverket. Dette til tross for Kirkemøtets anbefaling og at et av oversendelsesforslagene i Stortinget 'henstiller til regjeringen å legge frem egen sak basert på en bred gjennomgang av prosedyrer og regler for nominasjon av biskoper i Den norske kirke.'

Komiteen beklager dette, men ser samtidig at en grundig gjennomgang må sees i sammenheng bl.a. med forholdet mellom stat og kirke. Komiteen velger derfor å kommentere det forslaget som er oversendt til Kirkemøtet for behandling selv om en mener at det ikke er behov for mindre endringer av et regelverk som kun har fungert i tre år, og som ikke har vært gjenstand for en grundig evaluering.

Kommentarer til de enkelte paragrafer

§ 1.

Kirkemøtet 1996 foreslo at bispedømmerrådet bør tilpliktes å foreta nominasjon av kandidater. Komiteen vil holde fast ved dette. Det bør derfor stå at bispedømmerrådet *skal* nominere fem personer, ikke *kan*. Denne endringen vil også medføre at en i §2 må endre setningen: 'Nominasjonen, eventuelt vedtak om ikke å nominere, innføres i bispedømmerrådets forhandlingsprotokoll til '*Nominasjonen innføres i bispedømmerrådets forhandlingsprotokoll*'

Nytt i forhold til tidligere utkast er at det skal nomineres personer som fyller vilkårene til å bli sokneprest. Det er i dag ikke særskilte krav for å bli sokneprest i forhold til å annen type menighetspreststillinger. På denne bakgrunn fremtrer den foreslåtte formulering unødvendig. Den er i tillegg teologisk problematisk.

Videre formuleres det som et vilkår for nominasjon at vedkommende 'har de

lederkvalifikasjoner som kreves for å utføre de tjenestefunksjoner og ivareta det ansvar som etter Tjenesteordning for biskoper er tillagt bispeembetet'. Komiteen mener at dette er et for generelt kriterium som ikke kan etterprøves på en god måte. Komiteen vil derfor anbefale at denne formuleringen utgår av reglementet. En må forutsette at bispedømmerådet ved sin nominasjon legger vinn på å nominere personer som kan fylle de krav som ligger til bispeembetet.

Departementet har foreslått at gjeldende formulering: 'Det skal tilstrebes at både kvinner og menn blir nominert' erstattes med: '*Det skal nomineres kandidater av begge kjønn.*' Komiteen viser til at Kirkemøtet tidligere har uttrykt at begge kjønn bør være representert i bispekollegiet. Komiteen har også merket seg at Norsk Kvinnelig Teologforening (NKTF) opplever forslaget som en nødvendig forsterkning av nåværende regelverk.

I forbindelse med tidligere nominasjonsprosesser har det vært hevdet at det kan være vanskelig å få kvalifiserte kvinner til å la seg nominere. Dette er bestridt av NKTF. Uten å ta stilling til dette, vil komiteen peke på at de vansker som i dag ligger i en relativ lav kvinneandel i presteskaper ventelig vil avta raskt. Komiteens flertall vil derfor foreslå at en beholder gjeldende regel med følgende tillegg: '*Dersom dette ikke er mulig, kreves det en skriftlig redegjørelse fra bispedømmerådet for at nominasjonen skal være gyldig.*'

Et mindretall bestående av fire støtter departementets endringsforslag, men med den forutsetning at også dette gis tillegget: '*Dersom dette ikke er mulig, kreves det en skriftlig redegjørelse fra bispedømmerådet for at nominasjonen skal være gyldig.*'

§ 2

Departementet foreslår at menighetsrådene skal gis anledning til å fremme forslag på kandidater. Dette er i overensstemmelse med forslag som er fremkommet i tidligere høringsrunder. Denne endringen er positiv ved at den gir langt flere anledning til å fremme forslag på kandidater.

Flertallet avviser bestemmelsen om to valgrunder, med en ny valgrunde dersom det kun er nominert kandidater av det ene kjønn, med henvisning til begrunnelsen nevnt under § 1 vedrørende kravet om at det skal nomineres kandidater av begge kjønn. Mindretallet (4) gir her sin støtte til departementets forslag.

Komiteen ønsker å beholde nåværende formulering som tilsier at hvert medlem avgir stemme på 3 kandidater, og at de 5 kandidater som har fått flest stemmer er nominert. Formålet med nominasjonen er å finne frem til de kandidater som er best skikket og som har stor grad av tillit i kirken. Bispedømmerådet er et kollegialt organ med et felles ansvar, dette må ikke svekkes i retning av mer individualisert forståelse.

Komiteen vil gi sin støtte til departementets forslag om at biskopen ikke deltar i stemmegivningen.

§ 3

Departementet understreker i sitt forslag at det er anledning til å stemme på andre kandidater enn de nominerte. Dette er i overensstemmelse med innarbeidet praksis, og komiteen sier seg enig i denne presiseringen.

Departementet har videre valgt å ikke gjøre endringer når det gjelder hvem som er stemmeberettiget. Kirkemøtet har tidligere ønsket å redusere de teologiske fakultets stemmetall til kun å omfatte dekanene samt rektorene ved de praktisk teologiske seminarer (Sak KM 16/96). Komiteen mener det er viktig å styrke båndene mellom kirken og de teologiske fakultet. Dette må bl.a. sees i lys av § 29 i kirkeloven hvor det stilles krav om kirkemedlemsskap for lærere ved de teologiske fakultet. Det er også viktig å holde fast ved fakultetenes medvirkning som skal sikre en fagteologisk vurdering av bispekandidatene.

Komiteen finner likevel å ville støtte Kirkerådets forslag som reduserer antall stemmer fra de teologiske fakultet. Dette gjøres fordi en ved dagens stemmeordning ikke 'veker' stemmene. Dermed blir antall professorstemmer forholdsvis stort i forhold til det totale stemmetall. Komiteen ønsker derfor å endre reglementet slik: §3, c) *dekanene* ved de teologiske fakulteter og rektorene ved de praktisk-teologiske seminarene.

Den av komiteens medlemmer som representerer et teologisk fakultet ønsker å opprettholde dagens ordning ved at alle professorer ved de teologiske fakultet har stemmerett.

Komiteen har vurdert om også vigslede kantorer skal gis stemmerett parallelt med vigslede kateketer og diakoner. Komiteen har vurdert om også vigslede kantorer skal gis stemmerett parallelt med vigslede kateketer og diakoner. Selv om dette berører flere vanskelige spørsmål angående vigsling som trenger avklaring, finner komiteen likevel å anbefale at de vigslede kantorer i denne sammenheng likestilles med kateketer og diakoner. Komiteen vil derfor foreslå at reglementet endres slik: §3, e) vigslede kateketer, diakoner og *kantorer* i offentlig kirkelig stilling i vedkommende bispedømme.

§ 4

Komiteen har ingen merknader til formuleringen 'Hvem det enkelte medlem av menighetsrådet har stemt på er hemmelig'. Dette tillegget synes rimelig, og forhindrer at menighetsrådsmedlemmer eventuelt kan bli utsatt for utilbørlig press.

§ 6

Kirkemøtet i 1996 ønsket å binde Kongen til å utnevne en av de tre kandidater som har fått flest stemmer til biskop. Komiteen ser dette som en naturlig utvikling i den kirkelige reformprosess som pågår og slutter seg til dette. En kan ikke se at en slik formulering vil være i strid med Kongens konstitusjonelle myndighet.

Når det gjelder Kirkerådets og biskopenes uttalelse ønsker komiteen å beholde gjeldende regelverk. En finner det vanskelig at et kollegialt organ som Kirkerådet skal begrunne sin uttalelse og vil derfor ikke støtte Kirkerådets forslag.

Kirkemøtets vedtak:

1. Kirkemøtet mener at utnevning av biskop prinsipielt hører inn under de oppgaver som tilligger organer som har sin basis i kirkelige valg. Utnevning av biskoper og proster bør derfor overføres til organ som har sin basis i kirkelige valg.
2. Kirkemøtet vil igjen understreke behovet for en grundig og helhetlig gjennomgang av reglene for nominasjon og utnevning av biskop. Kirkemøtet beklager at departementet, istedenfor å initiere en grundig gjennomgang, har funnet det hensiktsmessig å foreslå mindre endringer i det foreliggende regelverk. En forutsetter at en slik gjennomgang blir lagt fram etter at Kirke/stat-utvalget har avsluttet sitt arbeid. Spørsmålet om hvordan opptellingen av stemmene som nr. 1, 2 og 3 skal vektas for å få et mest mulig tydelig bilde av sluttresultatet for den enkelte kandidat, er et av de punkt som bør drøftes.
3. Når departementet har valgt å oversende et nytt utkast til 'Regler om nominasjon m.v ved utnevning av biskop' vil Kirkemøtet anbefale at reglene blir fastsatt slik de foreligger med følgende endringer:

§ 1 endres til:

Ved ledighet i et bispeembete i Den norske kirke underretter departementet vedkommende bispedømmeråd om at det innen en frist

skal nominere fem personer som rådet anser skikket til å bli utnevnt til ny biskop.

Det skal nomineres personer som fyller vilkårene for å bli tilsatt som

menighetsprest og som for øvrig oppfyller Grunnlovens vilkår for å bli utnevnt som embetsmann. Gyldig vedtak om nominasjon skal omfatte fem personer som fyller vilkårene for å kunne bli utnevnt. Det skal tilstrebes at både kvinner og menn blir nominert. Dersom dette ikke er mulig, kreves det en skriftlig redegjørelse fra bispedømmerådet for at nominasjonen skal være gyldig.

§ 2, 2.ledd endres til:

Etter at rådslagning har funnet sted foregår nominasjon på den måte at de enkelte medlemmer avgir stemmer på 3 kandidater. De 5 kandidater som har fått flest stemmer, er nominert. For å være nominert må kandidaten ha minst 2 stemmer. Ved stemmelikhet for 5. kandidat avgjøres nominasjonen av denne kandidat ved ny stemmegivning.

§ 2, 3. og 4. ledd utgår.

§ 2, 5. ledd inngår som nytt 3. ledd med følgende endring:

Setningen: 'Nominasjonen, eventuelt vedtak om ikke å nominere, innføres i bispedømmerådets forhandlingsprotokoll' endres til:
'Nominasjonen innføres i bispedømmerådets forhandlingsprotokoll'

§ 3, 2. ledd bokstav c endres til

- dekanene ved de teologiske fakultet og rektorene ved de praktisk-teologiske seminarene.

§ 3, 2. ledd bokstav e endres til

vigslede kateketer, diakoner og

kantorer i offentlig kirkelig stilling i vedkommende bispedømme

§ 6 får følgende tillegg:

Kongen besetter deretter embetet med en av de tre kandidater som har fått sterkest kirkelig votum og i samsvar med bestemmelsene i grunnlovens §§ 21 og 92.